

“ZAMONAVIY PSIXOLOGIYADA ILMIY TADQIQOTLAR: MUAMMOLAR, YUTUQLAR, INNOVATSIYALAR”

xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

2023 yil 19-20 may

Buxoro

“Zamonaviy psixologiyada ilmiy tadqiqotlar: muammolar, yutuqlar, innovatsiyalar” mavzusidagi Xalqaro ilmiy-nazariy anjuman to`plami // Buxoro, 2023-yil 19-20-may. – 486 b.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-sonli, 2019 yil 8 oktyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PF-5847-sonli Farmonlari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 21 iyundagi “Pedagogik ta’lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta’lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-289-sonli Qarorlarida belgilangan tadbirlar ijrosini ta’minlash maqsadida 2023-yilning 19-20 may kunlari Buxoro davlat universitetida **“Zamonaviy psixologiyada ilmiy tadqiqotlar: muammolar, yutuqlar, innovatsiyalar”** mavzusida xalqaro ilmiy-nazariy anjuman o‘tkaziladi.

Mazkur konferensiya to‘plamida bir yuz ellikdan ortiq maqolalar jamlangan.

Tahrir hay’ati:

Xamidov O.X. – Buxoro davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
Rasulov T.H. – Fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor;
Barotov Sh.R. – Psixologiya fanlari doktori, professor;
Karimova V.M. – Psixologiya fanlari doktori, professor;
Jabborov A.M. – Psixologiya fanlari doktori, professor;
Nishonova Z.T. – Psixologiya fanlari doktori, professor;
Huseynova A.A. – Falsafa fanlari doktori, professor;
Abdullayeva B.S. – Psixologiya fanlari doktori, professor;
Akramova F.A. Psixologiya fanlari doktori, professor;
Atabayeva N.B. – psixologiya fanlari doktori, dotsent;
Sobirova D.A. – psixologiya fanlari doktori, dotsent;
Nazarov A.M. – psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), professor;
Usmanova M.N. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent;
Jumayev U.S. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent;
Ostanov Sh.Sh. – psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;
Rustamov Sh.Sh. – psixologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Koordinatorlar: Nazarov A.M., Usmanova M.N., Ostanov Sh.Sh.

Maqolalarning to‘g‘ri va aniqligiga mualliflar mas’uldir.

© **Zamonaviy psixologiyada ilmiy tadqiqotlar: muammolar, yutuqlar, innovatsiyalar**

ularning haqiqiy istaklaridan xabardor bo'лади. Ular hayot haqida optimistik dunyoqarashini rivojlantirish, boshqalar bilan munosabatlarni o'rnatishni o'rganishadi.

Adabiyotlar.

1. G.Corey .Theory and Practice of group counseling. Brooks/Cole publishing company, 2005.
2. Purnis N.E.Art-terapiya. Transperson-psixologiya jihatlar. C-P .: Nutq, 2008 yil.
3. Qarshiboyeva G. Oilada bolalarni xalq og 'zaki ijodi na'munalari asosida tarbiyalash //Архив Научных Публикаций JSPI. –2020.
4. Шарафитдинов А. и др. Проблема застенчивости у ребенка и ее устранение //Образование и воспитание. –2020. –No. 2. –С. 64-66.
5. Шарафитдинов А. и др. Формирование у учеников чувства общности //Образование и воспитание. –2020. –No. 2. –С. 66-67
6. Маджидов Дж Б, Маджидова В, Шарофиддинов А . Социальный интеллект как совокупность способностей, обеспечивающих адаптацию личности в обществе. страницы: 22-24 источник: актуальные вопросы современной психологии материалы международной научной конференции. 2017
7. Sharaffitdinov, A., & Yusupov, U. (2022). The opportunities of educating morality for children through samples of folklore. Eurasian Scientific Herald, 5, 65-68.
8. Sharafitdinov Abdulla, Qurbonboyev Miraziz Zulxaydar o'g'li Psychological Characteristics of DecisionMaking in Management Global Scientific Review A Peer Reviewed, Open Access, International Journal www.scienticreview.com Volume 1, February 2022 ISSN (E): Pending

**O'ZBEKISTON TA'LIM TASHKILOTLARIDA CHET ELLIK
TALABALARNING MADANIYATLARARO ALOQA VA KO'P MADANIYATLI
MUHITGA MOSLASHISHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI**

Nazarova Manzura Mustafu qizi

Buxoro davlat universiteti psixologiya va sotsiologiya kafedrasida
1-bosqich tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy dunyoda shaxslarning muvaffaqiyatli moslashishi va madaniyatlararo o'zaro ta'siri uchun pedagogik-psixologik sharoitlar hamda yechimlarni yaratish, oliy o'quv yurtlarida ta'lim tizimi bilan bog'liq bo'lgan madaniyatlararo aloqaning jadallashuvining milliy ustuvor haqida fikr-mulohazalar bayon etilgan.

Tayanch so'zlar: Ta'lim integratsiyasi, madaniyatlararo savodxonlik, madaniy intellekt, strategik resurs, ta'limning baynalmilallashuvi.

Abstract. This article describes the pedagogical and psychological conditions for the successful adaptation and intercultural interaction of individuals in the modern world and the creation of solutions, the national priority of the acceleration of intercultural communication in higher educational institutions associated with the educational system.

Key words: Educational integration, intercultural literacy, cultural intelligence, strategic resource, internationalization of Education.

Bugungi kunda turli madaniyat vakillarining o'zaro munosabatlari muammolari nafaqat sotsiologik darajada, balki, psixologik tadqiqotlar nuqtayi nazaridan ham o'rganilmoqda. Zamonaviy dunyoda shaxslarning muvaffaqiyatli moslashishi va madaniyatlararo o'zaro ta'siri uchun pedagogik-psixologik sharoitlar hamda yechimlarni yaratish imkoniyati paydo bo'lmoqda. Bu jarayon o'z navbatida, oliy o'quv yurtlarida ta'lim tizimi bilan bog'liq bo'lgan madaniyatlararo aloqaning jadallashuvi uchun xizmat qilmoqda. Rivojlanishning milliy ustuvor yo'nalishlari doirasida O'zbekiston ta'limining xalqaro raqobatbardoshligini va eksportini

oshirish vazifalari chet ellik talabalarni moslashtirish uchun qulay muhit yaratish zarurati bilan uzviy bog'liqdir. O'zbekiston universitetlari va boshqa ta'lim tashkilotlari uchun madaniyatlararo moslashuvning ajralmas va ko'p qirrali modelini shakllantirish uchun barcha faoliyat turlarida tashqi va ichki xalqarolashtirish qadriyatlarini to'liq tan olish bilan amalga oshirish kerak. Madaniyatlararo savodxonlik ko'nikmalarini o'quv jarayonining barcha ishtirokchilari va manfaatdor tomonlarida strategik rivojlantirish vazifalarini O'zbekiston oliy ta'limining baynalmilallashuvining hozirgi holati tanqidiy qayta ko'rib chiqishni va yanada ilg'or prinsiplarni kuchaytirishni talab qiladi. Hozirgi bosqichda O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari global sheriklikdagi ijtimoiy institut sifatida o'z vazifalarini qayta ko'rib chiqish va murakkablashtirishni hisobga olishi lozim.

Cultural Intelligence—“Madaniy intellekt” tuchunchasi ta'limni xalqarolashtirish doirasidagi asosiy toifa sifatida o'rganish natijasida bilim olishni emas, balki, chet el madaniyati vakilining boshqa madaniyat belgilarini madaniyat tashuvchilarining o'zlari kabi talqin qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi [MacNab B., Worthley R. (2011). Individual characteristics as predictors of cultural intelligence development: The relevance of self-efficacy. *International Journal of Intercultural Relations*]. Xalqaro talabalarning ijtimoiy va madaniy ehtiyojlari hamda qadriyatlarini har tomonlama tuchun gan holda, ularning ta'lim jarayoniga moslashishlariga yordam berishning samarali yondashuvlarini joriy etish, bu borada ta'lim tashkiloti boshqarishda strategik resurs sifatida xizmat qilishi kerak. Strategik resurs yondashuvi xalqaro talabalarning moslashuvini rivojlantirishga yo'naltirilgan resurslarni tashkilotning barqaror qobiliyatlariga aylantirishni, so'ngra qobiliyatlarni o'ziga xos vakolatlar va raqobatdosh ustunliklarga o'tkazishni o'z ichiga oladi [Delpechitre D., Baker D.S. (2017). Cross-cultural selling: Examining the importance of cultural intelligence in sales education. *Journal of Marketing Education*, 39(2)]

Madaniy intellektni shakllantirish ta'lim tashkilotlari uchun juda muhimdir, chunki chet ellik talabalar uchun do'stona muhitni yaratishda bevosita yoki bilvosita ishtirok etadigan jamiki universitet parametrlari hisobga olinadi. Bu jarayonda ichki xalqarolashtirish tuchunchasiga to'xtalib o'tish lozim. Ichki xalqarolashtirish deganda, ma'muriy xizmatlar va kampusni xalqarolashtirish, shuningdek, alohida tarkibiy ilmiy va ta'lim bo'linmalari, asosiy ta'lim dasturlari va individual fanlarning tavsiflari va o'quv rejalarini ham xorijlik talabalar tahsil jarayoniga moslashtirish nazarda tutiladi. Ta'lim dasturlari dizayni va o'quv jarayonida madaniy xilma-xillikdan maqsadli foydalanish talabalar va o'qituvchilarning faoliyati hamda xulq-atvorida sezilarli o'zgarishlarga sabab bo'ladi. Kompetentsiyaga asoslangan yondashuv doirasida qadriyatlarning ustuvorligi kelajakdagi bitiruvchilarning madaniyatlararo kelishuvning ahamiyati va mahsuldorligini tan olish, muammolar va kasbiy vaziyatlarni turli nuqtayi nazardan baholash, boshqa madaniyatlarni o'z madaniyati sifatida tuchunishni namoyish etish, madaniy va o'z kasbiy an'analari o'rtasidagi munosabatlarni tuchunish qobiliyatining asosiy ko'rsatkichlari sifatida ta'minlaydi.

Bugungi kunda ta'lim tashkilotlarida madaniyatlararo aloqa va ko'p madaniyatli muhitga moslashishning ijtimoiy-psixologik yondashuvlari yetarli darajada ishlab chiqilmagan, bu shaxsning mavjud ko'p madaniyatli makonga chuqur moslashishini amalga oshirishga salbiy ta'sir qiladi, shuningdek, ichki resurslardan samarali foydalanishga imkon bermaydi. Chet ellik talabalarni O'zbekiston oliy ta'lim muassasalariga jalb qilish va ularning ta'lim muhitiga ijtimoiy-psixologik moslashuvining tezroq va osonroq kechishi uchun bir nechta vazifalarni amalga oshirish lozim deb hisoblaymiz:

1. Ta'lim tashkilotining axborot ochiqligini oshirish va madaniyatlararo aloqa to'siqlarini bartaraf etish.
2. Ta'lim tashkilotida ichki navigatsiyani rivojlantirish, qulay va do'stona muhit yaratish.
3. Madaniy masofani kamaytirish maqsadida madaniyatlararo o'zaro ta'sir vositalari va usullarini kengaytirish.

4. Chet ellik talabalar uchun kirish intensiv moslashuv kursining keng vositalaridan foydalanish.

5. Ta'lim tashkilotining madaniyatlararo moslashuvi parametrlarini uslubiy takomillashtirish nuqtayi nazaridan ish dasturlarining madaniyatlararo jihatlari, mazmuni, o'rganish shakllari, ma'ruzalar va amaliy mashg'ulotlar materiallarini ishlab chiqish.

6. Ta'lim dasturlarini amalga oshirishdan qoniqish monitoringi tizimini joriy etish. Ta'lim tashkilotining moslashuv ishlari parametrlari bo'yicha chet ellik talabalar o'rtasida so'rovnomalarni ishlab chiqish.

7. Chet ellik talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasini jadallashtirish uchun ko'p darajali malaka oshirish dasturlarini shakllantirish.

8. Kommunikativ to'siqlarni bartaraf etish uchun ta'lim makoni kontekstida madaniyatlararo kompetentsiyani kengaytirish.

9. Chet ellik talabalarning murakkab ijtimoiy va madaniy qadriyatlarini tushunish, ularga o'z maqsadlarini belgilashda, shuningdek, o'quv maqsadlariga erishish va akkulturasiya bilan bog'liq stresslarni yengishda amaliy psixologik ko'mak berish.

10. Ta'lim tashkilotining ko'p madaniyatli muhitida xorijlik talabalarning O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida o'qishi uchun ta'lim tashkilotining barcha xodimlari ishida chet ellik talabalarning ehtiyojlariga yo'naltirilgan yondashuv bo'lishi kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ta'lim tashkilotlarining uslubiy va o'quv-uslubiy faoliyatida xalqarolashtirish va madaniyatlararo moslashuvni kuchaytirish, chet ellik talabalarning O'zbekiston ta'lim tizimiga ijtimoiy-psixologik moslashuviga ko'maklashishda yuqorida keltirib o'tilgan usullardan samarali foydalanish maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Adabiyotlar.

1. Илькевич С.В., Приходько Л.В., Смит Н.В. Модель межкультурной адаптационной экосистемы университетов как элемент стратегического развития. Стратегические решения и риск-менеджмент. 2020;11(3)

2. MacNab B., Worthley R. (2011). Individual characteristics as predictors of cultural intelligence development: The relevance of self-efficacy. International Journal of Intercultural Relations.

3. Delpechitre D., Baker D.S. (2017). Cross-cultural selling: Examining the importance of cultural intelligence in sales education. Journal of Marketing Education, 39(2)

PEDAGOG FAOLIYAT SAMARADORLIGINI TA'MINLASHGA OID SHARQ MUTAFAKKIRLARINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK QARASHLARI

Abdullayev Akobr Shokir o'g'li

“Oila va xotin-qizlar” ilmiy-tadqiqot instituti, Tayanch doktorant

Annotation. this article discusses the possibility of psychological significance of the views of Eastern thinkers on personality, man, teacher and education in the terms of psychological transformations that occur in the personality of the teachers today.

Keywords: teacher, education, efficiency of activity, psychological views of Eastern thinkers, psychological health, competence, perfect person, quality of Education.

Ta'lim sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar, ayniqsa pedagoglarda psixologik bilimlarning yetarli darajada emasligi aniq haqiqat. Shu sababdan ham, ta'lim jarayoni o'zining funksiyalarini bajara olmayapdi. Psixologik madaniyat rivojlanmaganligi, insonlarning umumiy madaniyati rivojlanmasligiga olib kelmoqda. Achinarli jihati, pedagoglarda psixologik madaniyat kerakli darajada rivojlanmaganligi, oqibatda esa jamiyatda umuminsoniy qadriyatlar

- O'smirlar kreativligi psixologik-pedagogik muammo sifatida.
248 **Джўракулова, Д.Ф**
Шахс ижтимоийлашув жараёнида айбдорлик хиссининг тутган ўрни.
- 252 **Ismatova D.T.**
Oilada ota-ona va farzand munosabatlarining o'ziga xosligi.
- 254 **Kuziyev O.Ch.**
Shaxs ijtimoiylashuvining psixologik tavsifi va liderlik fenomeni.
- 257 **Saidova M.Z., Maxmudova Z.M.**
Qo'riqlash xizmati xodimlari kommunikativ kompetentligi.
- 261 **Jo'rayeva Z.A., Maxmudova Z.M.**
Stressli vaziyatlarda koping xulq-atvor strategiyalari.
- 265 **Mo'minova D.M**
Norasmiy kriminal guruhlarining o'smir delikvent xulq-atvoriga ta'siri.
- 268 **Muxamedova M.K., Nazarov A.M**
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda artterapiya orqali tasavvur va ijodkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.
- 270 **Nazarova M.M.**
O'zbekiston ta'lim tashkilotlarida chet ellik talabalarning madaniyatlararo aloqa va ko'p madaniyatli muhitga moslashishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.
- 272 **Abdullayev A.Sh.**
Pedagog faoliyat samaradorligini ta'minlashga oid sharq mutafakkirlarining ijtimoiy-psixologik qarashlari.
- 276 **Ostonova L., Nazarov A.M.**
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatiga moslashuvining psixologik xususiyatlari.
- 279 **Olimov L.Y., Savriddinova G.S.**
O'smirlarda jinoyat motivlarini keltirib chiqaruvchi ijtimoiy-psixologik omillar.
- 282 **Ulug'ova Sh.M.**
Tadbirkor ayolarning ikkilamchi kasbiy faoliyatga moslashuv muammolari.
- 284 **Nazarov A.M., Akbarova M.E.**
O'smirlarda ruhiy barqarorlikni ta'minlashning o'ziga xos psixologik xususiyatlari.
- 287 **Алексеева Ж.Б.**
«Нейрографика» как метод снижения тревожности и увеличение ресурса жизнестойкости в коррекции психических состояний личности.
- 290 **Ахмадов Н.Р.**
Нормализация адаптационного процесса через реабилитацию дезадаптированных подростков.
- 295 **Беляева О.А.**
Школа юного педагога как инструмент амплификации процессов профессионального самоопределения старшеклассников.
- 298 **Жабборов А.М.**
Копинг хулк – атвор ва унинг намоён бўлиш хусусиятлари.
- 301 **Ismatova F.A., Elov Z.S.**
Huquq-tartibot organlari psixologining kasbiy kompetentsiyasining shaxsiy komponentining tuzilishini o'rganish.
- 305 **Исмадова Д.Т.**
Социально-психологические особенности коррекции дезадаптивных подростков.
- 308 **Ismatulloev A.N., Ostanov Sh.Sh.**
Gender features of the locus of control in early youth.
- 310 **Kudratov A.I.**
Shaxsda ma'naviy ehtiyojlar shakllanishi muammosining mamlakatimiz ilm – fanidagi talqini.
- 313 **Қаршиева Д.С.**
Педагогларда касбий стресс ва уни бартаф этишнинг психологик механизмлари.
- 315 **Maxmudova Z.M.**
Xodim kasbiy sifatleri va kompetentligining o'zi xosligi.
- 320 **Михеева М.Б.**
Принятие решения в деловых контекстах: проблема выбора.
- 323 **Тохилович Н.Ж., Усманова М.Н.**
Социально-психологические механизмы интернет зависимости у студентов.
- 326 **Nakimova F.X., Sayfullaeva Q.A., Hojiyeva N.N.**
Masofaviy ta'limni shakllantirishda psixologik xizmatning o'rni.
- 330 **Останов Ш.Ш.**
Психологические особенности развития креативности студентов посредством арттерапии.
- 332 **Пенечко О.К.**